

Een jongen met epilepsie - Marcus 9:14-29

Dit evangelieverhaal over een jongen met (onder meer) epilepsie wordt in dit artikel van drie verschillende kanten bekeken. Allereerst vanuit het standpunt van de vader, dan vanuit de ervaring van de discipelen en tenslotte denken we na over Jezus' kant van het gebeurde.

De vader

Dit is het verhaal van een vader met een gehandicapte zoon. Zijn zoon is doof en kan niet spreken. Bovendien heeft hij last van wat we in de moderne geneeskunde epileptische aanvallen zouden noemen. Die zijn bepaald niet prettig om te zien en soms zelfs gevaarlijk. Op zulke momenten verliest de jongen de controle en kan zichzelf ernstig bezeren. Zijn toekomst als volwassene in de samenleving is weinig kansrijk. De mensen zullen hem altijd blijven zien als die jongen met al die problemen en hem op een veilige afstand houden. De toekomst van de vader is ook weinig rooskleurig. Dit is zijn enig kind (Lucas 9:38), dus wie zal voor hem zorgen als hij eenmaal oud geworden is?

De vader had gehoord van Jezus en hoe die mensen wonderbaarlijk kon genezen – hoe Hij zelfs boze geesten kon uitdrijven. Hij besluit zijn zoon bij Jezus te brengen. Maar Jezus blijkt te zijn weggegaan. Zijn volgelingen zijn er wel en zij doen intussen het werk dat Jezus hen geleerd heeft. Het is alleen bijzonder spijtig dat in hun speciale geval zij geen succes hebben. De jongen wordt niet beter. Dat is het begin van een heftige discussie. Enkele religieuze leiders beginnen indringende vragen te stellen en het werk van de discipelen in twijfel te trekken. Anderen mengen zich in het gesprek om de discipelen eveneens te beschuldigen of juist te hulp te komen. Het loopt uit op een hooglopende ruzie waar de vader en zijn zoon helemaal niets mee opschieten.

Dan staat plotseling Jezus daar. Alle discussie stopt en iedereen wendt zich vol verwachting tot hem. Wat zal Hij er nu van zeggen? Jezus ziet wel de kritische houding van veel mensen en voelt de verdeeldheid die in de lucht hangt. Als hij vraagt wat er aan de hand is, ziet de vader zijn kans schoon om zijn geval aan de juiste persoon voor te leggen – de man met werkelijk gezag. Hij legt de situatie uit en vertelt van de hulpeloosheid van de discipelen. Hij spreekt ook twijfel uit: *A/s U iets doen kunt, heb dan medelijden en help ons!*

Het is duidelijk dat Jezus niet blij is met de situatie. Hij wil zijn bijzondere gaven niet gebruiken om zich te bewijzen. Niet veel eerder had hij dat zelfs expliciet gezegd: *“Waartoe begeert dit geslacht een teken? Voorwaar ik zeg u: aan dit geslacht zal voorzeker geen teken gegeven worden”* (Mc 8:12, NBG). Ook nu weigert Hij om zich te laten uitdagen. Hij daagt van zijn kant de vader van de jongen uit: *Alles is mij wel mogelijk, maar hoe zit het met jou? Kan jij de zegen ontvangen die ik volkomen in staat ben je te geven?*¹

Op dit punt aangekomen laat de vader alle reserve varen. Hij trekt zich niet van Jezus terug, maar gooit er integendeel alles uit dat in zijn hart leeft - zijn verlangen om bevrijding voor zijn zoon; zijn twijfel over het falen van de discipelen; zijn verwarring door de ontstane discussie en zijn hulpeloosheid. Hij roept uit: *Ik wil graag geloven maar weet eenvoudig niet hoe! Help me uit deze draaikolk van gevoelens los te komen! Hier verandert deze vader van iemand die eist en verwacht in iemand die zich totaal overgeeft aan de genade van Jezus zonder ook maar iets achter te houden.* Het is geen overwinnend geloof, nauwelijks een reddend geloof, maar het is genoeg. Nu de vader het volle gewicht van zijn zorgen bij hem neerlegt, grijpt Jezus in en beveelt de boze geest de jongen te verlaten. Dat gaat niet zonder slag of stoot. De geest manifesteert heftig. De jongen schreeuwt het uit, krijgt hevige stuiptrekkingen en verliest het bewustzijn.

Dan valt de menigte eindelijk stil. De jongen lijkt gestorven. Wat heeft alle geruzie dan nog voor zin? Zelfs de vader is perplex. Maar Jezus heeft de situatie volkomen in de hand. Hij is niet bang, zelfs niet als de dood zo dichtbij lijkt. Terwijl iedereen toekijkt stapt hij naar voren. Hij neemt de hand van de jongen in de zijne. Die doet zijn ogen open en laat zich overeind trekken. Zo wordt hij opgewekt in een nieuw leven.

De discipelen

Jezus en drie discipelen zijn de bergen in gegaan. De overige negen zijn achtergebleven en er blijven mensen komen met vragen en noden. De discipelen gaan dus verder met het werk dat Jezus hen geleerd heeft – prediking, genezing en het uitdrijven van boze geesten (Mc 6:12-13). Maar dan wordt er een ernstig geval bij hen gebracht – een jongen die niet kan horen of spreken, die soms onverwachts stuiptrekkingen heeft zodat hij in het water valt of in het vuur. De schade die dat veroorzaakt heeft is pijnlijk om te zien. De jongen is vreesachtig geworden, zijn huid samengetrokken door de brandwonden die hij heeft opgelopen; nagewezen door volwassenen en gemeden door leeftijdgenoten. Meervoudig gehandicapt inderdaad. Bezeten door een boze geest, zei men zelfs. Het zijn etiketten die mensen vaak opplakken wanneer iemand ze angst inboezemt, om zó iets te willen duiden dat niet te vatten is. In dit geval bevestigt Jezus de aanwezigheid van een boze geest. Als die is uitgedreven volgt genezing. Maar dat betekent niet dat gehandicapte kinderen altijd een boze geest hebben – integendeel!

De discipelen zijn onder druk gezet om de jongen te genezen. Daar zijn jullie toch voor? Het helpen van hulpeloze mensen? Doe iets! Laat zien waartoe jullie in staat zijn! Maar mensen genezen is natuurlijk lastig als er zoveel sceptische toeschouwers bijstaan. Wat ze ook doen, het wil de discipelen niet lukken. En dan begint de discussie pas goed. De discipelen hebben geen verklaring en hebben niets te bieden. Jezus afwezigheid begint voor hen nu nijpend te worden.

Dergelijke situaties doen zich vandaag de dag nog steeds voorⁱⁱ. Volgelingen van Jezus bidden voor zieken en mensen met beperkingen maar zien niet altijd het zo vurig gewenste resultaat. Voorgangers worden in verlegenheid gebracht. Waar is nu de kracht van God waar we zo vrijmoedig over spreken? Bestaat die eigenlijk wel? Dat geloven we met heel ons hart. Maar wat is dan nu het probleem? Als zondige mensen zijn we in zulke situaties geneigd de schuld af te schuiven.

Eens ontmoette ik een jonge man in Kinshasa, die wereldstad in Centraal Afrika. Hij kon niet goed lopen en gebruikte een wandelstok. Waarschijnlijk had hij als kind polio gehad. Hij was met vrienden mee gegaan naar een kerk. De voorganger had publiekelijk gezegd dat hij voor zijn genezing zou bidden. Toen die uitbleef werd de situatie gaandeweg steeds ongemakkelijker. Zijn aanwezigheid herinnerde de mensen steeds weer aan hun onverhoorde gebeden. De mensen konden zijn beperking niet aanvaarden en zo werd hij geleidelijk buitengesloten. Er werden negatieve praatjes over hem verteld. Uiteindelijk besloot deze jonge man niet meer naar de kerk te gaan en zijn geloof op te geven. Wat een verlies voor het koninkrijk van God!

Toen de discipelen aan Jezus vroegen waarom ze de jongen niet hadden kunnen helpen, legde Jezus niet de schuld bij de jongen of bij zijn vader. Hij legde de schuld ook niet bij degenen die verdeeldheid hadden gezaaid. Tijdens hun vertrouwelijke gesprek naderhand, wees Jezus naar zijn volgelingen zelf. Hij beschuldigde ze niet en drong ze niet opnieuw in de verdediging. Hij zei eenvoudig: Als jullie dit soort situaties willen oplossen, moeten jullie bidden.

Wij hebben deze uitspraak vaak uitgelegd als: Je moet meer bidden, luider, vuriger, langer, intenser... Alsof we Gods aandacht moeten trekken of hem met aandrang ertoe brengen iets te doen dat hij eigenlijk liever niet doetⁱⁱⁱ. Maar dat staat haaks op hoe we God kennen, als een liefdevolle vader die goed is en vrijgevig en wiens liefde en genade overvloedig zijn.

Anderen zullen zeggen dat we de boze krachten moeten binden die het leven van de zieke kapot maken. Dat is waar, maar hoe dan? Ik geloof dat daarvoor niet één gebed nodig is en zelfs geen gebeds-project. Wat nodig is, is een leven van gebedⁱⁱⁱ. De Heer vraagt van ons dat we ons blijvend vereenzelvigen met de Geest van God en met de wil van God. Dat betekent luisteren naar de aanwijzingen van de Geest en het belijden en rechtzetten van dingen die niet in orde zijn; het betekent dat onze woorden en daden met elkaar in overeenstemming zijn; het betekent dat we aanvaarden dat God soeverein is en dat Hij alleen bepaalt wie genezen wordt en wie niet^{iv}. Dat moeten wij die de genade van God verkondigen, aanvaarden - ook al brengt ons dat soms ernstig in verlegenheid.

Soms moeten we wellicht zelfs toegeven dat wij nog niet genoeg gegroeid zijn in ons geestelijk leven en dat we daarom het onderspit moeten delven tegenover geestelijke machten die te sterk voor ons zijn. Nee, dat zegt niets over de kracht van God. Alles is mogelijk voor Jezus, zoals Hij zelf ook duidelijk zegt in vers 23. Maar ons vermogen om de wil van God te onderscheiden kan tekort schieten. We kunnen onvoldoende inzicht hebben in wat de mens beweegt die voor ons staat, of in wat onszelf beweegt, of in andere factoren die een rol spelen in de situatie. Soms vraagt de Heer van ons om ons onvermogen te aanvaarden. Wie weet begrijpen we pas jaren later waarom Gods genade niet vrij kon stromen op dat moment.

Wanneer genezing niet onmiddellijk plaatsvindt in antwoord op onze gebeden, laten we dan niet naar anderen wijzen maar ons naar binnen keren en vragen: Heer, wat wilt U dat ik hiervan zal leren? Naarmate we meer luisteren, leren en groeien, zullen we uiteindelijk meer vrucht dragen en God meer eer brengen. En op een dag kunnen we dan wellicht genezing brengen waar we dat eerder niet konden.

Jezus

Ze hadden zo'n bijzondere tijd gehad daar bovenop die berg. Jezus was boven de aardse werkelijkheid uitgetild en had gesproken met hemelse verschijningen. Hij had gebeden voor de drie discipelen met wie hij het meest intiem was, zodat ook zij iets van die andere werkelijkheid zouden zien; een werkelijkheid die zij niet echt konden bevatten. Ze hadden Jezus gezien zoals Hij werkelijk is. Nu daalden ze af naar het dal en werden begroet door een menigte mensen die 'zeer verbaasd' waren om Jezus te zien (9:15, NBG). Kwam het doordat er nog sporen van die hemelse ontmoeting om hem heen hingen?^v Hij vindt de rest van zijn team verward in emotionele discussies met een grote menigte, waar ook enkele religieuze zwaargewichten bij zijn.

Jezus verliest geen tijd. Hij wil direct horen wat er gaande is. Het probleem is een mislukte poging om een boze geest uit te drijven. Wat hij hoort is helemaal niet naar zijn zin. We kunnen slechts gissen naar wat er op dat moment door zijn hoofd ging. Was Hij teleurgesteld dat zijn volgelingen het niet hadden kunnen oplossen? Was hij ongelukkig met de kritische houding van de religieuze leiders? Deed het hem pijn dat boze machten deze mensen in hun greep hielden? Dacht Hij eraan dat alleen zijn eigen dood werkelijk een einde kon maken aan die gebondenheid? Gingen gedachten aan zijn aanstaande lijden al door zijn hoofd?

Wat Jezus benoemd is het ongeloof dat Hij ziet en hoort van de mensen die voor hem staan - van zijn discipelen, van de religieuze leiders en van de mensen om hen heen - en de korte tijd die Hij nog bij hen zal zijn. Hij geeft ook uiting aan de pijn die dat alles hem doet: Hoe lang moet ik jullie nog verdragen? (9:19, NBV21).

Jezus zegt hen de jongen bij hem te brengen. Hij schuwt die confrontatie niet. En er komt onmiddellijk reactie. De boze geest doet de jongen stuip trekken en over de grond rollen terwijl er schuim op zijn mond staat. Niet bepaald het moment voor een ontspannen gesprek over mogelijke oorzaken en oplossingen! Toch gaat Jezus in gesprek met de vader en vraagt hem: 'Hoe lang is je

jongen al zo'? De vader antwoordt door te vertellen over alle gevaren waaraan de jongen al op jonge leeftijd werd blootgesteld en doet een dringend beroep op Jezus om hem te helpen. Onder druk van de situatie en van alle discussie die voor Jezus' komst al had plaatsgevonden, is hij heel direct in het uiten van zijn hoop, zijn vrees en zijn twijfel: *Als U iets doen kunt, heb dan medelijden met ons en help ons!*

Jezus wijst de man streng terecht omdat hij twijfelt aan Jezus' vermogen hem te helpen. Hoe kan Hij iemand helpen in wiens hart geen ruimte is om te ontvangen wat Hij hem wil geven? Hij doet een beroep op zijn geloof, om zo de vader ertoe te brengen zijn hart voor hem te openen.

We zien vaak in de evangeliën dat Jezus een persoonlijk contact probeert te leggen met degene die tot hem komt om genezing. Zo vraagt Hij aan Bartimeüs wat hij van hem wil (Mc 10:49); Hij raakt de blinde man aan en vraagt of zijn gezichtsvermogen verbetert (Mc 8:23); Hij raakt de man aan die buitengesloten is door Lepra (Mc 1:41); Hij houdt stil om naar het verhaal te luisteren van de vrouw met ernstige menstruatieproblemen (Mc 5:30).

In dit geval spreekt Hij de vader streng toe. En het werkt. De vader kijkt nu naar Jezus in plaats van naar zijn problemen. Hij schreeuwt zijn hulpeloosheid uit, zijn onvermogen om te doen wat van hem verwacht wordt en zijn besef dat alleen Jezus hem nog kan helpen. Niemand anders heeft zijn nood kunnen lenigen. Ook hijzelf is niet in staat iets voor zijn zoon te doen. Nee, na alles wat gebeurt is, vestigt hij nu al zijn hoop op Jezus alleen.

We leren hier een belangrijke les over het gebed. Gebed draait om het bij de Heer brengen van onze noden, groot of klein, en zelfs onze twijfels. Maar daarnaast is noodzakelijk dat ons gebed zich richt op de persoon van Jezusⁱⁱⁱ. Zijn verlangen bij het verhoren van onze gebeden is om ons te doen beseffen wie Hij werkelijk is en ons te brengen tot een diepere relatie met hemzelf.

Dit evangelieverhaal laat ons verder Jezus' leiderschap zien. Hij neemt de leiding in een chaotische situatie, komt snel tot de kern van het probleem, snijdt vruchteloze discussies af en brengt een oplossing. We zien Jezus hier ook als de unieke persoon die honderd procent God is en honderd procent mens. Degene die sterker is dan de boze geest die de jongen in zijn greep houdt. We zien hem als de Heer van het Leven, die het kwaad verjaagt, de jongen bij bewustzijn brengt en zijn waardigheid herstelt.

ⁱ Jacob van Bruggen, Marcus – Het evangelie volgens Petrus, Commentaar op het Nieuwe Testament, Kok, 1988.

ⁱⁱ De auteur gaat ervan uit dat er ook vandaag een plaats is voor genezing en zelfs het uitdrijven van boze geesten in de Christelijke gemeente. Jezus machtigde zijn apostelen om deze bediening uit te oefenen en die gaven dit door aan de generaties na hen (vgl. Morton Kelsey, *Healing & Christianity*, Augsburg books, 1995; Kraan, *opdat u genezing ontvangt*, Gideon, 1973; A.J. van Vliet, *Niet te geloven?! 15 artsen over God, wonderen en onzichtbare machten*, Kok, 2001). Christenen denken hier echter niet allemaal hetzelfde over. Velen zijn van mening dat een dergelijke bediening alleen in de tijd van Jezus bestond en in die eerste tijd waarin de kerk ontstond. Anderen menen dat er alleen op het zendingsveld plaats is voor wonderen van genezing en bevrijding van boze geesten.

ⁱⁱⁱ Ole Hallesby, *Gebed*, 12e druk, uitg. Voorhoeve, Den Haag.

^{iv} Kok en Hausoul zijn erg kritisch over deze gedachte. Zij theologiseren vanuit de praktijk van het bidden om genezing, presenteren veel meer en minder bekende argumenten voor en tegen het uitoefenen van een dergelijke bediening en analyseren die grondig. Zo maken zij het gesprek hierover mogelijk. Dit is heel waardevol ook als men het niet met alle daarin vervatte opvattingen eens is. Wim J. Kok, Raymond R. Hausoul, *Jezus geneest vandaag. Zicht op hoe God geneest*. Hoornaar: Uitgeverij Gideon, 2021.

^v Daniel Bourguet, *L'humble divinité de Jésus dans l'évangile de Marc*, Tome 2. Editions Olivetan, Lyon, 2021.